



Sygn. akt I NSNc 782/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 września 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Demendecki (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Aleksander Stępkowski

Agnieszka Inga Zielonka (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa Banku S.A. w G.

przeciwko M. W., J. W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 28 września 2022 r.

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Prokuratora Generalnego od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Okręgowego w Radomiu z 10 lipca 2015 r., sygn. I Nc 63/15,

- 1. uchyla w całości zaskarżony nakaz zapłaty i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Radomiu;**
- 2. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania wywołane wniesieniem skargi nadzwyczajnej.**

UZASADNIENIE

Pismem z 26 sierpnia 2021 r. Prokurator Generalny wywiódł skargę nadzwyczajną od prawomocnego nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Okręgowego w Radomiu z dnia 10 lipca 2015 r, sygn. akt I Nc 63/15 w sprawie z powództwa Banku S.A. z siedzibą w G. przeciwko M. W. i J. W. o zapłatę.

Powyższy prawomocny nakaz zapłaty został zaskarżony – na podstawie art. 89 § 1 i § 2 w zw. z art. 115 § 1 i § 1a ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1904 ze zm.; dalej jako: u.SN), z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej – w całości.

Na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 i 2 u.SN zaskarżonemu orzeczeniu Prokurator Generalny zarzucił:

1. naruszenie zasad oraz praw człowieka i obywatela określonych w art. 2, art. 32 ust. 1, art. 45 ust. 1 i art. 76 Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. 1997. 78. 483 ze zm.), a mianowicie: zasady sprawiedliwości społecznej, zasady równości wobec prawa, zasady ochrony konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi oraz prawa do rzetelnej procedury sądowej, poprzez wydanie w postępowaniu nakazowym nakazu zapłaty zgodnie z żądaniem Banku, bez zbadania z urzędu potencjalnej nieważności części postanowień umowy kredytowej łączącej strony, z której wynikało dochodzone świadczenie.

2. rażące naruszenie prawa materialnego mianowicie art. 58 § 1 i 3 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. oraz art. 385¹ k.c., poprzez niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że umowa kredytu datowana na dzień 22 listopada 2007 r. nr [...] indeksowanego kursem CHF łącząca M. W. i J. W. z bankiem Bank1 S.A. z siedzibą w G., w oparciu o którą bank wywiódł żądanie zapłaty - jest w całości ważna, jako zgodna z zasadą swobody umów, podczas gdy jej treść i cel z uwagi na zawarte klauzule abuzywne, po usunięciu których nie można ustalić wysokości roszczenia, oraz uznać za udowodnioną obliczoną na podstawie nieważnych postanowień umowy, kwotę żadaną w pozwie, jest sprzeczna z celem i naturą umowy kredytu, a także z zasadami współżycia społecznego i w tym zakresie umowa jest nieważna na zasadzie art. 58 § 1 k.c. w zw. z § 3 k.c., jako sprzeczna z ustawą.

3. rażące naruszenie prawa procesowego mianowicie art. 480¹ § 1 i 2 w zw. z art. 485 § 1 k.p.c. w zw. z art. 201 k.p.c. w zw. z art. 202 k.p.c., poprzez ich niewłaściwe zastosowanie, co skutkowało wydaniem nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, nakazującego, by M. W. i J. W. w ciągu dwóch tygodni od doręczenia nakazu zapłacili solidarnie na rzecz powoda Banku S.A. z siedzibą w G. kwotę 86 779,08 CHF wraz z odsetkami umownymi w wysokości 4-krotności stopy kredytu lombardowego NBP od kwoty 82 023,28 CHF od dnia 23 czerwca 2015 r. do dnia zapłaty podczas gdy już z treści pozwu, a nadto dołączonej do niego umowy kredytu w sposób oczywisty wynika, że roszczenie skierowane wobec pozwanych zwłaszcza w zakresie jego podstawy i wysokości było oczywiście bezzasadne, albowiem było nieważne na zasadzie art. 58 § 1 i § 3 k.c., jako sprzeczne z bezwzględnie obowiązującym przepisem art. 353¹ k.c.; nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym nie mógł więc być wydany.

W oparciu o powyższe zarzuty, rozwinięte następnie w uzasadnieniu skargi nadzwyczajnej, Prokurator Generalny, działając na podstawie art. 91 § 1 u.SN, wniósł o:

1. uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu I Wydział Cywilny w Radomiu z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania, w tym postępowania ze skargi nadzwyczajnej;

2. wydanie przez Sąd Okręgowy w Radomiu postanowienia o wstrzymaniu wykonania zaskarżonego nakazu zapłaty Sądu Okręgowego w Radomiu I Wydział Cywilny z dnia 10 lipca 2015 r., sygn. akt I Nc 63/15 w sprawie z powództwa Banku S.A. z siedzibą w G. przeciwko M. W. i J. W. o zapłatę w związku z wniesieniem skargi nadzwyczajnej od tego orzeczenia, do czasu ukończenia postępowania wywołanego przez jej wniesienie, z uwagi na grożącą pozwany niepowetowaną szkodę wynikającą z prowadzonego postępowania egzekucyjnego przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Radomiu – P. P. pod sygn. Km 580/17.

Skarżący Prokurator Generalny przedstawił w swym środku zaskarżenia kwestie dotyczące umowy zawartej między powodem a pozwany. W dniu 23 listopada 2007 r. pozwani M. W. i J. W. zawarli z Bank1 S.A. z siedzibą w G.

(obecnie Bank S.A. z siedzibą w G.) umowę datowaną na dzień 22 listopada 2007 r. o kredyt indeksowany kursem CHF o numerze [...]. Kwota kredytu, zgodnie z § 7 ust. 2 Umowy, została w dniu wypłaty przeliczona przez pozwanego bank zgodnie z kursem kupna CHF obowiązującym w banku w dniu uruchomienia kredytu. Spłata kredytu odbywała się w złotych polskich (PLN), przy czym zarówno rata odsetkowa, jak i kapitałowa, były obliczane w oparciu o wewnętrzny przelicznik powoda, tj. według kursu sprzedaży CHF. Kredyt oprocentowany był według zmiennej stopy procentowej. W myśl § 2 ust. 1 Umowy o kredyt na dzień sporządzenia Umowy oprocentowanie kredytu wynosiło 6,460% w stosunku rocznym. Na oprocentowanie składała się suma obowiązującej stawki referencyjnej LIBOR 3 M (CHF) i stałej marży Banku, która wynosiła 2,440%. Kredyt został udzielony i wykorzystany w złotych polskich (PLN); jednakże w świetle postanowień umowy o kredyt był on kredytem indeksowanym do franka szwajcarskiego (CHF). Oznacza to, że udostępniona przez powódkę kwota kredytu została przeliczona przez nią w dniu wypłaty na walutę frank szwajcarski (CHF) zgodnie z kursem kupna CHF obowiązującym w pozwanym banku w dniu uruchomienia każdej transzy kredytu, a następnie przelana na rachunek bankowy pozwanych w walucie złoty polski (PLN).

Z uwagi na zaprzestanie spłaty kredytu, bank wypowiedział przywołaną umowę pismem z 8 listopada 2011 r., które doręczono pozwany M. W. i J. W. 30 listopada 2011 r.

Pozwem z 12 czerwca 2015 r. powód Bank S.A. z siedzibą w G. wystąpił przeciwko M. W. i J. W. o wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, wnosząc o zobowiązanie pozwanych do zapłaty solidarnie należności głównej w kwocie 86 779,08 CHF oraz dalszych odsetek liczonych od kapitału, tj. od kwoty 83 023,28 CHF, w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski w skali roku od dnia wniesienia powództwa do dnia zapłaty, wraz z kosztami postępowania nakazowego, w ciągu dwóch tygodni od daty doręczenia odpisu orzeczenia.

W uzasadnieniu pozwu strona powodowa wskazała, że 23 listopada 2007 r. pomiędzy Bank1 S.A. z siedzibą w G. (obecnie Bank S.A. z siedzibą w G.) a pozwany M. W. i J. W. została zawarta umowa kredytu nr [...]. Na mocy

postanowień przedmiotowej umowy strona powodowa udzieliła pozwanym kredytu w wysokości 202 023,57 PLN indeksowanej kursem CHF. W dniu 23 lipca 2008 r. strony zawarły aneks do wskazanej umowy kredytu, na mocy którego zwiększono kwotę udzielonego kredytu o 14 000 PLN.

Strona powodowa wskazała, że wniosek o wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym uzasadnia okoliczność, że dołączono do pozwu dokumenty w postaci: wyciągu z ksiąg bankowych, oryginału umowy kredytu, oryginału aneksu do umowy, wypowiedzenia umowy kredytu wraz ze zwrotnym potwierdzeniem odbioru. Tym samym spełniona została przesłanka z art. 485 § 3 k.p.c. Wartość przedmiotu sporu została podana zgodnie z zasadą wyrażoną w art. 20 k.p.c. i wynosiła według wyliczeń powoda 86 780 CHF, co stanowiło kwotę należności dochodzoną niniejszym pozwem zaokrągloną do pełnej wartości. Z treści pozwu wynikało, że wartość przedmiotu sporu została przeliczona przez Bank według kursu PLN/CHF na dzień 12 czerwca 2015 r. – 3,9813 zł.

W dniu 10 lipca 2015 r. Sąd Okręgowy w Radomiu w sprawie o sygn. I Nc 63/15, po rozpoznaniu powództwa na posiedzeniu niejawnym w postępowaniu nakazowym, wydał nakaz zapłaty orzekając w nim, aby pozwani M. W. i J. W. zapłacili solidarnie na rzecz powoda Banku S.A. z siedzibą w G. kwotę 86 779,08 franków szwajcarskich wraz z odsetkami umownymi w wysokości czterokrotności kredytu lombardowego NBP – od kwoty 83 023,28 franków szwajcarskich od dnia 23 czerwca 2015 r. do dnia zapłaty, oraz kwotę 4 319 zł tytułem zwrotu kosztów procesu w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu zapłaty, albo aby wnieśli w tym terminie zarzuty.

W uzasadnieniu ww. nakazu zapłaty – sporządzonym już po wniesieniu skargi nadzwyczajnej – Sąd Okręgowy w Radomiu wskazał m.in., że zgodnie z art. 485 § 1 ust. 1 k.p.c., (w brzmieniu na dzień 10 lipca 2015 r.) sąd wydaje nakaz zapłaty, jeżeli powód dochodzi roszczenia pieniężnego albo świadczenia innych rzeczy zamiennych, a okoliczności uzasadniające dochodzone żądanie są udowodnione dołączonym do pozwu dokumentem urzędowym. Takimi dokumentami przedstawionymi przez powoda były wyciągi z ksiąg banku, oryginał umowy kredytu, oryginał aneksu do umowy, wypowiedzenie umowy kredytu wraz ze zwrotnym potwierdzeniem odbioru. Dokumenty te świadczą

wspólnie z pozostałymi dowodami zebranymi w sposób niebudzący wątpliwości, że dochodzone roszczenie wobec dłużników jest w pełni zasadne. Nie ulega wątpliwości, że powód spełnił po swojej stronie zobowiązanie i przekazał pozwanym umówioną kwotę kredytu, a pozwani nie spełnili warunków zawartej umowy z dnia 22 listopada 2007 r. i Bank był uprawniony do wypowiedzenia umowy kredytu, czego dokonał pismem z dnia 8 listopada 2011 r., doręczonym pozwanym w dniu 30 listopada 2011 r. Mając na uwadze powyższe rozważania, sąd uznał, że w sprawie może być wydany nakaz zapłaty, o czym stanowi art. 499 § 1 pkt 1 k.p.c. Zgodnie z jego brzmieniem w chwili wydania nakazu, sąd powinien odstąpić od wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym, jeżeli roszczenie objęte pozwem jest oczywiście bezzasadne. Ustawodawca nie przewidział takiej możliwości w postępowaniu nakazowym.

Wobec niezaskarżenia nakazu zapłaty, uprawomocnił się on w dniu 28 sierpnia 2016 r.

W dniu 19 października 2016 r. nakazowi zapłaty nadano klauzulę wykonalności.

Pismem z 6 października 2020 r. współpozwanii wnieśli wniosek o uchylenie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym i o jego prawidłowe doręczenie wraz z ewentualnym wnioskiem o przywrócenie terminu do złożenia zarzutów od nakazu zapłaty wraz z zarzutami od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym oraz wnioskiem o zwolnienie od kosztów sądowych w całości i wnioskiem o wstrzymanie wykonalności nakazu zapłaty.

W dniu 1 lutego 2020 r. Sąd Okręgowy w Radomiu postanowił odmówić powtórnego doręczenia nakazu zapłaty, oddalić wniosek o przywrócenie terminu do złożenia zarzutów oraz odrzucił zarzuty.

Zgodnie z twierdzeniami skarżącego, na skutek wniosku Banku S.A. z siedzibą w G. została wszczęta egzekucja przeciwko pozwanym, prowadzona przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Radomiu P. P. pod sygn. akt Km [...].

Postanowieniem z 8 września 2021 r., I Nc 63/15, Sąd Okręgowy w Radomiu wstrzymał wykonanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, wydane przez Sąd Okręgowy w Radomiu w sprawie I Nc 63/15 z 29 marca 2016 r.

Pismem z 27 września 2021 r. odpowiedź na skargę nadzwyczajną złożył powodowy Bank S.A. z siedzibą w G., wnosząc m.in.:

1. o odrzucenie skargi na podstawie art. 398⁶ § 3 k.p.c. w związku z art. 95 pkt 1 u.SN z uwagi na jej niedopuszczalność;

ewentualnie, na wypadek nieuwzględnienia powyższego wniosku:

2. o oddalenie skargi w całości;

3. na podstawie art. 398¹¹ § 1 k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN o rozpoznanie skargi na rozprawie.

W uzasadnieniu odpowiedzi na skargę nadzwyczajną zawarto obszerne uzasadnienie przedłożonych żądań.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga nadzwyczajna zasługuje na uwzględnienie, albowiem nakaz zapłaty Sądu Okręgowego w Radomiu z 10 lipca 2015 r, sygn. akt I Nc 63/15, wydany w sprawie z powództwa Banku S.A. z siedzibą w G przeciwko M. W. i J. W. o zapłatę, nie odpowiada prawu.

Zgodnie z art. 89 § 1 u.SN, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojskowego kończącego postępowanie w sprawie może być wniesiona skarga nadzwyczajna, o ile:

1) orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji lub

2) orzeczenie w sposób rażąco narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, lub

3) zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego

- a orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Skarga nadzwyczajna jest instrumentem szeroko rozumianego wymiaru sprawiedliwości w znaczeniu określonym w art. 175 ust. 1 Konstytucji RP. Jej celem

jest wyeliminowanie z obrotu wadliwych, a jednocześnie naruszających zasady sprawiedliwości społecznej, orzeczeń sądowych, które dotyczą konkretnych, zindywidualizowanych podmiotów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 3 kwietnia 2019 r., I NSNk 2/19; wyroki Sądu Najwyższego z: 9 grudnia 2020 r., I NSNc 1/20; 13 stycznia 2021 r., I NSNk 3/19). Rolą kontroli nadzwyczajnej nie jest jednak eliminowanie wszystkich wadliwych orzeczeń. Wyjątkowość orzekania w ramach tej instytucji powinna dotyczyć tylko tych z nich, które nie dadzą się pogodzić z podstawowymi zasadami demokratycznego państwa prawnego, będąc *prima facie* orzeczeniami w sposób elementarny niesprawiedliwymi (por. wyrok Sądu Najwyższego z 15 grudnia 2021 r., I NSNc 146/21).

W piśmiennictwie zauważa się, że z formalnego punktu widzenia skarga nadzwyczajna należy do nadzwyczajnych środków zaskarżenia o złożonym charakterze (*T. Ereciński, K. Weitz, Skarga nadzwyczajna w sprawach cywilnych, Przegląd Sądowy 2019 r., Nr 2, s. 8*). Formalnoprawna analiza skargi nadzwyczajnej wniesionej w niniejszej sprawie prowadzi do wniosku, że skarga jest dopuszczalna, co otwiera możliwość jej merytorycznego rozpoznania.

Należy także podnieść, że nakazy zapłaty, tj. orzeczenia wydawane na posiedzeniach niejawnych, w których sąd uwzględnia powództwo w postępowaniu nakazowym i upominawczym (art. 480¹ k.p.c.), są orzeczeniami rozstrzygającymi istotę sprawy w odrębnym postępowaniu procesowym. Ponieważ do orzeczeń tych mają zastosowanie odpowiednio przepisy o wyrokach, jeżeli kodeks nie stanowi inaczej (art. 353² k.p.c.), po ich uprawomocnieniu mają skutki prawomocnych wyroków (por. uchwała Sądu Najwyższego z 28 października 2010 r., III CZP 65/10, OSNC 2011, nr 3, poz. 27).

W skardze nadzwyczajnej Prokurator Generalny wskazał, że w treści spornej umowy kredytu, szczególną uwagę zwracają fragmenty, które są tożsame z niedozwolonymi klauzulami wpisanymi do rejestru klauzul niedozwolonych, prowadzonego przez Prezesa UOKiK pod numerami 3178, 5622, 3179, 5743, a mianowicie:

a) „Bank udziela kredytobiorcy kredytu w kwocie (...), indeksowanego kursem CHF (...) W dniu wypłaty saldo jest wyrażone w walucie, do której indeksowany jest kredyt według kursu kupna waluty, do której indeksowany jest

kredyt, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielonych przez Bank1 S.A., opisanej szczegółowo w § 17, następnie saldo walutowe przeliczane jest dziennie na złote polskie według kursu sprzedaży waluty, do której indeksowany jest Kredyt, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielonych przez Bank1 S.A., opisanej szczegółowo w § 17”, (§ 1 ust. 1 Umowy).

b) „Wypłata wskazanej we Wniosku o Wypłatę kwoty kredytu będzie dokonana przelewem na wskazane w tym wniosku rachunki bankowe prowadzone w banku krajowym. Za prawidłowe wskazanie tego rachunku bankowego odpowiedzialność ponosi wyłącznie Kredytobiorca. Dzień dokonania takiego przelewu będzie uważany za dzień wypłaty wykorzystanego kredytu. Każdorazowo wypłacona kwota złotych polskich, zostanie przeliczona na walutę, do której indeksowany jest kredyt według kursu kupna waluty kredytu podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez Bank1 S.A., obowiązującego w dniu dokonania wypłaty przez Bank”, (§ 7 ust. 2 Umowy).

c) „Rozliczenie każdej wpłaty dokonanej przez Kredytobiorcę, będzie następować według kursu sprzedaży waluty, do której jest indeksowany Kredyt, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez Bank1 S.A., obowiązującego w dniu wpływu środków do Banku (...)”, (§10 ust. 6 Umowy)

d) „1. Do rozliczania transakcji wypłat i spłat kredytów stosowane są odpowiednio kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez Bank1 S.A. walut zawartych w ofercie banku, obowiązujące w dniu dokonania transakcji.

2. Kursy kupna określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP minus marża kupna.

3. Kursy sprzedaży określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP plus marża sprzedaży.

4. Do wyliczenia kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez Banku1 S.A. stosuje się kursy złotego do danych walut

ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP w danym dniu roboczym skorygowane o marżę kupna sprzedaży Banku1 S.A.

5. Obowiązujące w danym dniu roboczym kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez Bank1 S.A. walut zawartych w ofercie Banku określone są przez Bank po godz. 15.00 poprzedniego dnia roboczego i wywieszane są w siedzibie Banku publikowane na stronie internetowej Banku1 S.A. (www. [...].pl)” (§17 Umowy).

W tym miejscu Sąd Najwyższy wyraźnie podkreśla, że przyczyną uchylenia zaskarżonego nakazu zapłaty nie jest jednoznaczne stwierdzenie nielegalności (abuzowności) przedstawionych postanowień umownych, ale brak ich zbadania w toku postępowania nakazowego przed Sądem Okręgowym w Radomiu.

W ocenie Sądu Najwyższego, w analizowanej sprawie z uzasadnienia zaskarżonego nakazu zapłaty nie wynika, aby sąd *meriti* badał ważność i uczciwy charakter postanowień zawartej przez strony umowy. Co prawda, jak wskazano w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia, „sąd zapoznał się szczegółowo z postanowieniami umowy i na podstawie art. 58 k.c. oceniał sankcję nieważności umów” to jednak, jak dalej wyjaśniono, „mając na uwadze, że w postępowaniu nakazowym materialnoprawna ocena zasadności roszczenia jest ograniczona, a badanie ewentualnej abuzowności postanowień umownych i nieważności umowy wymaga przeprowadzenia pełnego postępowania dowodowego, bowiem nie jest możliwe ustalenie abuzowności kwestionowanych postanowień umowy, bez wszechstronnego zbadania okoliczności sprawy. Dołączone przez bank do pozwu dokumenty, stanowiły formalne podstawy do wydania nakazu zapłaty, ponieważ bank przedstawił dowody potwierdzające spełnienie przesłanek do rozpoznania sprawy w postępowaniu nakazowym. Zarówno prawo polskie jak i europejskie nie zakazuje wydawania nakazów zapłaty w sprawach konsumenckich”.

Należy zauważyć, że zgodnie z art. 485 § 3 k.p.c. (w brzmieniu z dnia orzekania w przedmiotowej sprawie) nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym może zostać wydany na podstawie jednoczesnego przedłożenia przez powoda wyciągu z ksiąg bankowych podpisanego przez osoby upoważnione do składania oświadczeń w zakresie praw i obowiązków majątkowych banku i opatrzonego

pieczęcią banku oraz dowodu doręczenia dłużnikowi pisemnego wezwania do zapłaty. Trzeba podkreślić jednak, że przepis ten nie zobowiązuje sądu do obligatoryjnego wydania nakazu zapłaty, a jedynie daje sądowi taką możliwość. Przy czym, gdy sprawa dotyczy umowy zawartej z konsumentem, nakaz nie powinien zostać wydany, a sprawa powinna zostać skierowana do postępowania zwykłego w celu zbadania abuzywności postanowień umowy. W niniejszej sprawie potwierdza to także sama treść uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia, gdzie wskazano, że „analizując ustaloną w umowie marżę, sąd uznał, że nie może jej analizować w oderwaniu od całej umowy”.

Niezasadnie wskazał zaś sąd *meriti*, że „może badać czy zawarte w umowie postanowienia dotyczące marży mogą być abuzywne”, „tylko na ewentualne zarzuty pozwanych w zgłoszonych zarzutach od wydanego nakazu zapłaty”. W przypadku bowiem dochodzenia zapłaty na podstawie roszczeń wywodzonych z umowy zawartej z konsumentem, sąd ma wyraźną powinność zbadania ważności i uczciwego charakteru postanowień zawartej przez strony umowy. Brak przeprowadzenia tego badania świadczy o niespełnieniu wymagań płynących z konstytucyjnej zasady ochrony konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi – ochrony takiej konsumentowi nie zapewniono.

Zgodnie z art. 76 Konstytucji RP, władze publiczne chronią konsumentów, użytkowników i najemców przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu oraz przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Zakres tej ochrony określa ustawa. Z kolei na mocy art. 22¹ k.c., za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

W badanej sprawie należy uznać, że doszło do działania zagrażającego bezpieczeństwu konsumenta, które to bezpieczeństwo *expressis verbis* podlega ochronie władz publicznych na podstawie art. 76 ustawy zasadniczej. Bezpieczeństwo, o którym mowa w art. 76 Konstytucji RP, należy ujmować szeroko. W szczególności, jak wynika z orzecznictwa Sądu Najwyższego, obejmuje ono także bezpieczeństwo prawne. W wyroku Sądu Najwyższego z 8 maja 2019 r. (I NSNc 2/19) wyjaśniono obszernie, że: jedną z zasad wywodzonych z zasady demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji) jest zasada zaufania

obywatela do państwa. Zasada ta wiąże się z bezpieczeństwem prawnym jednostki. Wyraża się ona m.in. w takim stosowaniu prawa, by nie stawało się ono swoistą pułapką dla obywatela i aby mógł on układać swoje sprawy w zaufaniu, iż nie naraża się na prawne skutki, których nie mógł przewidzieć w momencie podejmowania decyzji i działań oraz w przekonaniu, iż jego działania podejmowane zgodnie z obowiązującym prawem będą także w przyszłości uznawane przez porządek prawny (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 7 lutego 2001 r., K 27/00). Bezpieczeństwo prawne jednostki związane z pewnością prawa umożliwia przewidywalność działań organów państwa oraz prognozowanie działań własnych (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 14 czerwca 2000 r., P 3/00). Zatem jedną ze składowych zasady demokratycznego państwa prawnego jest zasada zaufania obywatela do państwa, wyrażająca się również w możliwości oczekiwania przez obywatela, aby organy państwa prawidłowo stosowały obowiązujące przepisy prawa, skoro zgodnie z art. 7 Konstytucji RP organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa (w tym duchu, wiążąc kwestię bezpieczeństwa prawnego z potencjalnym naruszeniem art. 76 i art. 2 Konstytucji RP Sąd Najwyższy wypowiedział się już wiele razy; zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 17 czerwca 2020 r., I NSNc 47/19). Wyprowadzono stąd wniosek, że wydanie nakazu zapłaty z naruszeniem przepisów prawa może zostać uznane za godzące w zasadę zaufania obywateli do państwa i prowadzić do zasadności skargi nadzwyczajnej.

Przechodząc dalej, należy wyraźnie podkreślić, że ocena abuzywności konkretnych postanowień kontraktowych zawsze należy do zakresu kognicji sądu *meriti*, z uwzględnieniem konkretnej umowy zawartej przez strony oraz całokształtu okoliczności danej sprawy. W ocenie Sądu Najwyższego w składzie orzekającym, sąd, także w postępowaniu nakazowym, winien badać umowę stanowiącą podstawę dochodzonego roszczenia pod kątem jej ważności i wiążącego skutku jej postanowień dla jej stron. Przemawiają za tym następujące poniżej argumenty.

Po pierwsze, na gruncie polskiej doktryny nie budzi wątpliwości powinność uwzględniania przez sąd zawsze bezwzględnej nieważności czynności prawnych. Oczywiście może być ona realizowana tylko na podstawie materiałów, jakimi sąd orzekając dysponuje. Identyczne stanowisko prezentowane jest w judykaturze.

W uchwale Sądu Najwyższego z 17 czerwca 2005 r., III CZP 26/05, OSNC 2006 r., Nr 4, poz. 63, wyraźnie wskazano, że sąd ma obowiązek wziąć pod uwagę w każdym stanie sprawy nieważność czynności prawnej (art. 58 § 1 k.c.), jednak tylko na podstawie zgromadzonego materiału. Z kolei w wyroku z 12 grudnia 2008 r., II CNP 82/08, Sąd Najwyższy zajął jednoznaczne stanowisko, w świetle którego sąd bierze pod uwagę z urzędu w każdym stadium postępowania nieistnienie czynności prawnej na podstawie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego. Ograniczenie możliwości uwzględniania z urzędu nieważności i nieistnienia czynności prawnej prowadzi do tego, że badanie ważności postanowień konkretnej umowy może być niepełne, tym niemniej, znając jej treść, takie badanie powinno zostać przeprowadzone. Podkreślić bowiem trzeba, że sankcja nieważności bezwzględnej prowadzi do tego, że dana czynność prawna nie wywiera żadnych skutków prawnych. Oznacza to zatem, że dochodzone w sprawie na podstawie bezwzględnie nieważnej umowy roszczenie nie istnieje. Badanie zatem w tym zakresie przez sąd ma charakter fundamentalny dla orzekania.

Po drugie, choć postępowanie nakazowe ma szczególny charakter, jest typem postępowania *ex parte*, gdzie realizacja prawa do wysłuchania drugiej strony została przesunięta do dalszej fazy postępowania (realizuje się w postaci złożenia zarzutów od nakazu zapłaty), to jednak stanowi przejaw działalności orzeczniczej sądu. Specyfika tego postępowania przejawia się zatem w ograniczeniu dowodów, jakie są sądowi dostarczone. Jednak specyfika ta nie zwalnia sądu z badania tychże dowodów; jednym z nich, którym sąd dysponuje, jest treść umowy zawartej przez strony, a więc wymaga ona oceny ważności i istnienia efektu związania przez jej postanowienia dla sądu. Bez tej oceny działalność sądu nie miałaby *de facto* waleru orzeczniczego, lecz rejestracyjny – wydawanie rozstrzygnięcia na podstawie w najmniejszym stopniu niezweryfikowanych twierdzeń powoda. Groziłoby to daleko idącymi nadużyciami. Przesunięcie do dalszej fazy takiego postępowania realizacji zasady wysłuchania drugiej strony nie wpływa na ograniczenie kontroli, jaką sąd powinien dokonywać z urzędu. Prowadzi jedynie do tego, że w toku dalszego rozpatrywania sprawy druga strona może przedstawić dowody, które jeszcze pełniej mogą pozwolić

na ocenę całej sprawy. Zaprezentowane stanowisko można uznać za przyjęte w orzecznictwie. W wyroku z 9 września 2021 r., I NSNc 43/20, Sąd Najwyższy wyraźnie stwierdził, że jeśli są wątpliwości co do ważności umowy stanowiącej podstawę dochodzonego roszczenia, a w konsekwencji co do zasadności tego roszczenia, ze względu na to, że podstawa umowna żądania pozwu jest częściowo sprzeczna z prawem, sąd nie ma możliwości wydania nakazu zapłaty, lecz powinien skierować sprawę na rozprawę (konsekwentnie w orzecznictwie na tle zastrzegania w umowach odsetek lichwiarskich Sąd Najwyższy przyjmuje, że nie było dopuszczalne wydanie nakazu zapłaty, zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 14 kwietnia 2021 r., I NSNc 35/20; wyrok Sądu Najwyższego z 17 czerwca 2020 r., I NSNc 47/19).

Po trzecie, wypada zwrócić uwagę na wymaganie zgodności prawa krajowego z prawem europejskim. W postanowieniu TSUE z 28 listopada 2018 r. (C-632/17, PKO BP S.A. przeciwko Jackowi Michalskiemu) przyjęto, że art. 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż sprzeciwia się on przepisom proceduralnym pozwalającym na wydanie nakazu zapłaty, w sytuacji gdy sąd rozpoznający pozew o wydanie tego nakazu nie jest uprawniony do zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków danej umowy. Oznacza to, że z prawa europejskiego płynie wyraźna powinność przeprowadzania kontroli treści umów zawieranych z konsumentami, bez względu na tryb procedowania. Zgodne z tym wymaganiem jest przyjęcie, że sąd z urzędu dokonuje takiej kontroli także w postępowaniu nakazowym. Stanowisko to zostało zastosowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego, który wyraźnie przyjął, że nawet w toku rozpoznawania sprawy w postępowaniu nakazowym, sąd winien z urzędu zbadać to czy postanowienia uzgodnione między stronami nie mają nieuczciwego charakteru, czego konsekwencją jest obowiązek skierowania sprawy do postępowania zwykłego (wyrok Sądu Najwyższego z 12 maja 2021 r., I NSNc 53/21).

Wszystkie podniesione racje prowadzą do konkluzji, że w tej sprawie wydanie nakazu zapłaty bez dokonania oceny potencjalnej abuzywności postanowień umownych na gruncie art. 385¹ § 1 k.c. stanowiło naruszenie prawa. Niezbędne było skierowanie sprawy na drogę zwykłego postępowania, gdzie,

po pierwsze, konsument – kredytobiorca mógłby przedstawić dodatkowe argumenty i dowody istotne dla oceny abuzywnego charakteru postanowień zawartej z Bankiem umowy oraz, po drugie, w razie dostrzeżenia ich niedozwolonego charakteru miałby możliwość zajęcia stanowiska co do ważności umowy.

Odwołanie się do zasad współżycia społecznego jako wyznaczających granice swobody umów w art. 353¹ k.c. nakazuje przyjąć, że ustawodawca uznał poszanowanie tych zasad za mające fundamentalne znaczenie dla właściwego funkcjonowania prawa cywilnego. Tym samym egzekwowanie poszanowania zasad współżycia społecznego przez sądy należy traktować jako jeden z aspektów urzeczywistniania zasad sprawiedliwości społecznej w rozumieniu art. 2 Konstytucji RP, co skutkuje koniecznością wyeliminowania zaskarżonego nakazu zapłaty z obrotu prawnego.

Ponownie rozpoznając sprawę, Sąd Okręgowy w Radomiu dokona analizy treści spornej umowy kredytu, oceniając legalność i skuteczność jej poszczególnych postanowień.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 91 § 1 u.SN, uchylił w całości nakaz zapłaty Sądu Okręgowego w Radomiu z dnia 10 lipca 2015 r, sygn. akt I Nc 63/15 w sprawie z powództwa Banku S.A. z siedzibą w G. przeciwko M. W. i J. W. o zapłatę, przekazując sprawę temu Sądowi do ponownego rozstrzygnięcia.

O wzajemnym zniesieniu kosztów postępowania wywołanego wniesioną skargą nadzwyczajną Sąd Najwyższy orzekł na podstawie z art. 398¹⁸ k.p.c., zgodnie z którym w razie wniesienia skargi kasacyjnej przez Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich lub Rzecznika Praw Dziecka koszty procesu w postępowaniu kasacyjnym podlegają wzajemnemu zniesieniu. Powołany przepis z mocy art. 95 pkt 1 u.SN stosuje się również do postępowania w sprawie skargi nadzwyczajnej.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[as]